

Civilizația greacă

Civilizația greacă a fost creată de un mic număr de state nemulțumite, printre care Atena și Sparta. Faptele eroice, experiențele politice cât și realizările culturale au așezat temelia tradiției occidentale.

Grecia a ieșit din lunga perioadă a Anilor Întunecați ca un teritoriu mic, în special format din comunități de gospodari în stare să-și asigure existența. Aceste comunități au fost capabile să susțină un oraș care servea ca centru civic, spațiu de întrunire și refugiu pentru vremuri grele. Orașe ca Atena, Sparta, Corint și Teba au fost numele în jurul cărora s-au format și micile orașe state ale lumii grecești. În ciuda faptului că erau orașe mici, orașele state grecești au fost întotdeauna admirate ca un loc în care multitudinea ideilor politice au fost încercate și testate de la început.

Leșirea din întuneric

În timpul Anilor Întunecați, așezările grecești s-au extins în dreptul Marii Egee și de-a lungul coastei Asiei Mici (Turcia de azi). Prin secolul al 18-lea înainte de Cristos, grecii au început să-și reorganizeze legăturile comerciale cu alte popoare, exportând produse caracteristice ca uleiul de măsline, vin, ceramică, și lucrări din metal. Arta scrisului, pierdută în timpul Anilor Întunecați, a fost redescoperită cu ajutorul unei recente inovații feniciene, aceasta fiind alfabetul. Pacea și prosperitatea au pricinuit creșterea rapidă a populației. Hrănirea populației a devenit astfel o problemă, dată fiind slaba dezvoltare a agriculturii.

Reacția grecilor a fost de a trimite o parte a populației pentru a întemeia noi orașe sau colonii care ar fi putut ajuta. Ca urmare multe colonii au fost întemeiate în sudul Italiei și în

Invadatori persani au distrus Acropolisul original în anul 480 î.Ch. A fost reconstruit la insistența lui Pericle (jos) făcând parte dintr-un uriaș program de construcții. Aceasta a creat locuri de muncă pentru miile de oameni eliberați din marină după pacea cu Persia în anul 499 î.Ch. Erecteumul, un altar de pe Acropolis, este arătat în dreapta jos.

Bruno F.

Hulton Deutsch Picture Library

Ailin Cuth

Sicilia iar zona a devenit cunoscută ca Grecia Mare. În timpul celor două secole de colonizare, grecii au înființat orașe de jur împrejurul Mării Mediterane chiar și pe țărmul Marii Negre. Cu toate că mulți au fost asimilați de vecinii lor prezența grecilor a exercitat o largă influență prin îndemânarea și felul lor de viață.

Între timp orașele-state cunosc o schimbare politică rapidă. Monarhiile au fost înlocuite de aristocrații care erau bazate pe domnia unor proprietari nobili. Dar poziția lor a devenit instabilă odată cu creșterea legăturilor comerciale și introducerea sistemului monetar în jurul anului 600 î.Ch; grecii au preluat ideea de la regatul Lidian unde fusese inventat recent.

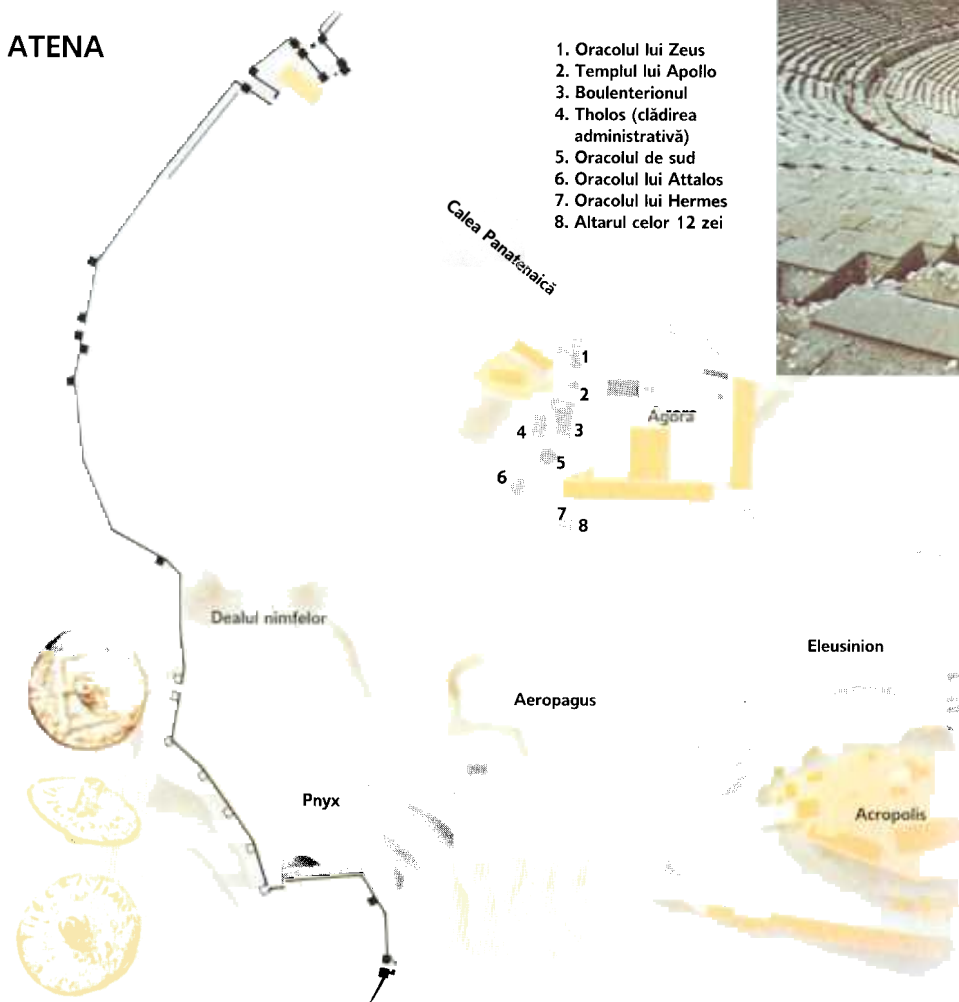
Au existat multe conflicte între orașele-state în timpul secolului 6 î.Ch. și deseori puterea a fost deținută de tirani. "Tiran" ca și "aristocrat" sunt termeni pe care grecii îi folosesc fără a spune prin asta că, de pildă, tiranul ar fi un om crud sau indezirabil. Tiranul a luat puterea prin forță, el se poate dovedi un reformator și poate fi mult mai popular decât aristocrații pe care i-a îndepărtat.

În ciuda reformelor introduse de un renumit legiutor pe nume Solon, puterea a fost preluată la Atena de un tiran capabil numit Pisistratus. Dar după Pisistratus, succesorul său

Cele mai importante orașe grecești în timpul perioadei clasice. În timpul celor două secole de colonizare, grecii au fondat orașe de jur împrejurul Mării Mediterane și chiar până la Marea Neagră. Cu toate că sunt descrise drept "colonii" toate erau independente față de orașele mamă.

ATENA

Locul de adunare atenian, folosit de obicei de 40 de ori pe an, în Pnyx, un amfiteatru în aer liber care se aseamănă cu cel construit și arătat aici.

Viața socială ateniană se învârtea în jurul Agorei, Acropolisului și a Pnyxului. Jurații jucau un rol vital iar votul se exprima prin simboluri (arătate în stânga imagini) – cele găurite arătau vinovăția, iar cele pline nevinovăția.

ate). Susținătorii grupurilor oligarhice preferau un sistem politic în care autoritatea era deținută de către o clasă bogată.

Atena și Sparta

Dacă Atena a fost cea mai mare campioană a democrației, Sparta a avut și ea o poziție de frunte în rândul sistemelor controlate de oligarhi. Totuși Sparta a avut câteva trasături distincte. În marea majoritate a statelor grecești numărul sclavilor era mic raportat la numărul oamenilor liberi. Dar Spartanii au trăit ca un fel de rasă dominantă înconjurată de o populație potențial periculoasă, mult mai numeroasă (e vorba de așa numiții hiloți). Pentru a-și menține dominația, toți spartanii au fost transformați în războinici, fiind antrenați din copilărie să îndure durerea fără a se plânge locuind în barăci. Cu toate că modul de viață și cultura spartanilor erau rigide, ei erau admirați de mulți greci care puneau în contrast devotamentul și morala austeră a spartanilor cu individualismul cinic și distructiv al ateniienilor.

Grecii erau foarte loiali față de propriile orașe-state, dar ei recunoșteau că aparțineau unui singur popor elen. Ei au avut în comun

Hippias a fost expulzat din oraș în anul 510 î.Ch. iar ca umare s-a introdus o constituție democratică. Cuvântul grec democrație înseamnă în original puterea exercitată de popor. În timpul când femeile și sclavii nu aveau drept de vot democrația în Grecia era limitată; datorită faptului că orașele state erau mici nu aveau nevoie de reprezentanți aleși, ci fiecare cetățean se putea implica direct în emiterea legilor sau în a critica anumite decizii.

În timpul secolului 5 î.Ch. au apărut anumite conflicte în mai multe orașe-state între democrați și grupurile de interese ale oligarhilor (adică ale oamenilor cu avuții însem-

Statuetă din sec. VI î. Ch. reprezentând un luptător spartan. De la vârsta de 7 ani băieții spartani erau crescuți într-o comunitate militară disciplinară și severă.

O dispută asupra comerțului și a drepturilor teritoriale cu Corintul, o alianță importantă cu Sparta a cauzat războiul penoponezian. Două alianțe conduse de Atena și Sparta au luptat pentru supremația lumii grecești.

▶ **Pacea din 421 î.Ch.** nu a durat prea mult. Syracusa, oraș în Sicilia, a fost atacată de atenieni. În timp ce acest atac a dus la un dezastru, războiul dintre atenieni și spartani a izbucnit din nou în 414 î.Ch.

▶ **Războinici greci în luptă.** Atenienii au fost cea mai mare putere maritimă iar spartanii au fost cei mai celebri soldați.

Ronald Sheridan

poezia lui Homer, religia lui Zeus și alți zei ai Olimpului, un cult al educației spirituale și fizice exprimate în Jocuri Olimpice. În raport cu alte popoare, ei se credeau diferiți pentru că trăiau sub domnia legii – iar restul popoarelor erau considerate a fi “barbare”. Atât oligarhii cât și democrații aveau drepturi legale și nu puteau fi uciși prin capriciile unui împărat sau rege – spre deosebire, de exemplu de persani pe care grecii îi considerau barbari. Acesta era încă un motiv pentru care grecii disprețuiau cultura persană și figura împăratului perșilor.

Cu toate acestea, expansiunea persană din secolul 6 și de dinainte părea a fi irezistibilă, printre victime incluzându-se și orașele grecești din Asia Mică. Persanii n-au arătat un interes major pentru teritoriul grecesc – sărac și îndepărtat de-a lungul Marii Egee – până când atenienii i-au ajutat pe grecii din Asia când aceștia s-au revoltat împotriva domniei persane. Revolta a fost înăbușită, iar în anul 490 î.Ch. împăratul persan Darius a trimis o expediție militară pentru a pedepsi Atena. Atenienii au câștigat o faimoasă victorie la Maraton care se afla la 26 mile de Atena; fapta mesagerului care a alergat tot acest drum pentru a aduce vestea bună este și în zilele noastre comemorată la fiecare 4 ani printr-o alergare de lungă distanță la Jocurile Olimpice.

10 ani mai târziu, Xerxes, fiu și urmaș a lui Darius, a pregătit un atac mult mai mare, construind un pod de ambarcațiuni de-a lungul Hellespont-ului (strâmtoare care desparte Asia Mică de Europa) pe care a mărșăluit o enormă armată. Aceasta era desigur o amenințare pentru toate orașele-state grecești care cel puțin de această dată s-au unit împotriva inamicului. Ca și Xerxes, care cobora din nord, o armată formată din mai multe state grecești, s-a deplasat conducând o acțiune eroică. Leonida și 300 de spartani și-au dat viața pentru a păstra cu cât mai mult posibil strâmtoarea Thermopylae.

Sacrificiul lor a fost în van iar grecii au fost învinși. Atena a fost evacuată și invadatorii au ars templele de pe citadela Acropolis. Cu toate că liderul militar atenian Temistocles și-a consolidat armata în anii dinaintea războiului, flota grecească n-a avut nici o șansă în fața numărului de ambarcațiuni persane și a soldaților fenicieni. Dar Temistocles a reușit să ademenească flota persană în strâmtoarea Sulamis. Acolo, încurcată de numărul mare al propriilor ambarcațiuni, cuprinsă de panică și confuzie, flota persană a fost complet distrusă.

Bătălie cu rol decisiv

Bătălia de la Salamis a fost una dintre cele mai importante cotituri ale istoriei. În anul următor armata persană a fost înfrântă la Plataea, iar grecii au fost liberi. Atenienii și forțele aliate au dus războiul în câmpul de luptă inamic, eliberând astfel orașele grecești din Asia Mică.

Atenienii erau acum, liderii necontestăți ai cauzei grecești pe când spartanii s-au retras din luptă. În 478 î. Ch. a fost înființată Alianța Delică, care permitea atenienilor și aliaților lor

să-și pună laolaltă rezervele și să le aducă în război. În scurt timp, alianța a devenit un instrument politic radical. Aliaților li s-a cerut să aibă regimuri democratice în același mod ca și atenienii, și să subționeze uriașa flotă care trebuia întreținută pentru apărarea lor comună. Când războiul împotriva Persiei s-a terminat, în anul 449 î.ch., Alianța a continuat să existe, și încercările de abandonare erau sever pedepsite.

Atena clasică

Al 5-lea secol î.Ch. a fost deasemenea un timp al marilor clasici ai civilizației grecești, identificați cu atenienii. În timpul dinainte și după această perioadă, alte orașe-state grecești au avut contribuții substanțiale la cultura grecească, de exemplu, creerea poeziei, olăritul, sculptura și primii filozofi care au încercat să explice universul în termen fizici în locul proceselor magice și miraculoase.

Cele mai înțelepte și artistice realizări au fost de cele mai multe ori asociate atenienilor. Printre templele reconstituite de pe Acropolis cel mai frumos este Partenonul prin proporțiile superbe și prin decorațiunile sculpturale. Prima tragedie dramatică în istorie s-a născut din ritualurile atenienilor în onoarea zeului Dionysus. Filozofii care au pus temelia gândirii grecești, Socrate și Platon au încercat să răspundă la primele întrebări referitoare la moralitatea umană și idealuri politice. Herodot, deasemenea, provenea dintre atenieni, fiind primul istoric adevărat (adică un cercetător critic și nu autorul unor consemnări de zvonuri și povestiri).

Un alt mare istoric, Thucydides, a fost un general care a avut comanda în războiul pe

Michael Holford

▶ **Grecii au făcut din olăria obișnuită obiecte de artă, pe care desenau scene reprezentând miturile lor sau imagini din viața zilnică. Vaza cu “figurine negre” reprezentând scene din Iliada datează din sec. VI î.Ch., iar cea ilustrând ospățul este tipică tehnicii “figurinelor roșii” din sec. V î.Ch.**

John Webb

John Webb

Teatrul grecesc s-a dezvoltat din ritualurile religioase aduse în onoarea zeului Dionisus, dătătorul vinului (arătat aici). Aproape toate piesele grecești care au supraviețuit au fost compuse pentru sărbătoarea Dionisia, ținută în fiecare an în luna aprilie în Atena, având înclinație spre tragedie.

care l-a și descris apoi: războiul peloponeziac din anii 431-404 î.Ch. Alarmat de creșterea puterii ateniene, spartani au format o Alianță peloponeziacă ai cărei membri proveneau din marea peninsulă (Peloponesia) la sud de țărmul grecesc. Prima ciocnire dintre cele două Alianțe s-a dovedit a fi nedecisă și pentru o perioadă îndelungată lucrurile au rămas nedecise. Atenienii au suferit o pierdere mare când ciuma a lovit orașul și l-a ucis pe Pericles, conducătorul lor. Dar, cu toate că spartanii au putut distruge teritoriul care înconjură Atena, orașul a rămas în siguranță în spatele Marilor Ziduri care acopereau drumul până în port, Pireu, de unde puteau fi aduse provizii. În acest timp ateniienii și-au păstrat supremația pe mare.

Întelegerea se schimbă

După 7 ani de armistițiu războiul a reizbucnit cu asedierea de către atenieni, a Syracusei, un puternic oraș grecesc din Sicilia. Când înțelegerile au fost schimbate iar forțele de asediu și-au dat seama că sunt înconjurate, întreaga forță expedițională a fost distrusă. Pierderea multor vase maritime și a multor oameni a fost deasemenea un punct de cotitură în războiul împotriva Spartei. Atenienii au

fost înconjurați, flota le-a fost atacată și distrusă în timp ce vasele erau ancorate, iar în anul 404 î.Ch. Atena a fost înfometată și înconjurat.

Sparta și Teba

Spartanii și-au atins obiectivul: puterea ateniilor nu a mai fost niciodată aceeași. Dar, ținând cont de puterea armată limitată, nu putea fi vorba de unificarea sau de ocuparea Greciei, cu toate că spartanii au așezat oligarhi prieteni în conducerea multor orașe puternice. Dar nici superioritatea Spartei nu a durat prea mult din momentul în care Atena, Teba și Corintul s-a aliat împotriva ei. În 371 î. Ch. la Leuctra, tebanii sub conducerea lui Epaminondas au zdrobit rezistența spartană, a cărei reputație militară nu a mai fost niciodată restabilă.

Supremația tebanilor a fost de scurtă durată, iar Grecia la sfârșitul secolului 4 î. Ch. era mai divizată ca niciodată. Mulți greci și-au pierdut dorința de a fi soldați și preferau în schimb să angajeze mercenari care să lupte în locul lor. În schimb, Macedonia, în nordul Greciei era o societate înapoiată și tribală, dar condusă de un rege capabil cu soldați bine pregătiți. Filip al II-lea al Macedoniei și-a

DATE IMPORTANTE

- 776 î.e.n.**
Data tradițională a primelor Jocuri Olimpice.
- 660 î.e.n.**
Sparta devine un stat militar.
- 594 î.e.n.**
Solon reformează constituția ateniană.
- 499-94 î.e.n.**
Grecii din Asia Mică se revoltă împotriva spartanilor.
- 490 î.e.n.**
Expediția persană înfrântă de ateniени la Maraton.
- 480 î.e.n.**
Invasia persană: victoria flotei grecești la Salamis.
- 479 î.e.n.**
Persanii învinși pe uscat (la Platea) și pe mare (la Capul Mycale).
- 478 î.e.n.**
Alianța Deliaică întemeiată sub conducerea ateniană.
- 431 î.e.n.**
Izbucnirea războiului Peloponezian.
- 404 î.e.n.**
Predarea ateniilor sfârșește războiul peloponeziac. Supremația spartană.
- 371 î.e.n.**
Spartanii învinși de tebanieni la Leuctra.
- 338 î.e.n.**
Bătălia de la Chaeronea a dus la supremația lui Filip al Macedoniei în Grecia.

întărit puterea treptat, atacând orașele-state grecești, rând pe rând, adeseori ajutat și de orașele-state vecine lacome de pradă. În 338 î.Ch. în bătălia de la Chaeronea, armata macedoneană a zdrobit forțele unite ale Atenei și Tebei. Grecia avea acum un singur stăpân. Era începutul unei noi ere.

Photoresearches

Modele grecești mici de lut arătând modul de viață în Atena. În dreapta un tâmplar tăind lemn, iar în stânga femeii care joacă un joc de îndemănare.